

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การสำรวจการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายและการดำเนินมาตรการ
เขตโซนนิ่งการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษา ประเทศไทย

Survey of Alcoholic Beverages Purchase around Educational Institutes among High School
Students and Implementation of Alcoholic Beverages Sale Zoning Measures
around Educational Institutes in Thailand

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระวุธ ธรรมกุล

อาจารย์ ดร.วิมลสิน ริมปิกุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสกสรร อามาตย์มนตรี

นายวุฒจักร พันธุ์สมบัติ

นางสาวทิพย์รัตน์ สิงห์ทอง

การวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยวิชาการ (กองทุนรัตนโกสินสมโภช 200 ปี)

ประจำปี 2562

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ชื่อเรื่อง: การสำรวจการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายและการดำเนินมาตรการ
เขตโซนนิ่งการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษา ประเทศไทย

ชื่อผู้วิจัย: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระวุธ ธรรมกุล ดร.วิมลฉิน ริมปิกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสกสรร อามาตย์มนตรี
นายวุฒิจักร พันธุ์สมบัติ นางสาวทิพย์รัตน์ สิงห์ทอง

ปีที่แล้วเสร็จ : 2564

บทคัดย่อ

งานวิจัยเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวางนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) พฤติกรรมการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณรอบสถานศึกษา
ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย (2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณรอบสถานศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอน
ปลาย และ (3) กระบวนการและผลลัพธ์ของเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐและภาคประชาสังคม ในการกำกับให้จุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบ
สถานศึกษาปฏิบัติตามมาตรการกำหนดเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษา ในประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย (1) นักเรียนมัธยมศึกษาตอน
ปลายทั้ง 77 จังหวัดในประเทศไทย จำนวน 7,547 คน ได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เก็บข้อมูลโดยการตอบแบบสอบถามออนไลน์เดือน
กรกฎาคม – สิงหาคม 2563 (2) เจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐและบุคลากรภาคประชาสังคมที่รับผิดชอบเรื่องการควบคุมการจำหน่ายเครื่องดื่ม
แอลกอฮอล์ในพื้นที่ จำนวน 37 คน ได้จากการคัดเลือกตามคุณสมบัติ เก็บข้อมูลเดือนมกราคม – กรกฎาคม 2563 โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก
วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน ค่าสูงสุด ต่ำสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์การถดถอย
พหุโลจิสติกส์ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาที่สำคัญคือ (1) นักเรียนมีการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณใกล้เคียง/เขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษาในรอบ 12 เดือน
คิดเป็นร้อยละ 22.9 นักเรียนเคยดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คิดเป็นร้อยละ 49.3 ซึ่งเป็นผู้ที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในช่วง 12 เดือน
ร้อยละ 63.3 จากผู้ที่เคยดื่มทั้งหมด (2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียน บริเวณรอบสถานศึกษาในทางสถิติที่
ระดับ 0.05 ได้แก่ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน/เงินที่ได้มาเพื่อใช้จ่ายต่อเดือน การเคยเข้ารับบริการสุขภาพในสถานพยาบาล/ห้องพยาบาลในรอบ
12 เดือนที่ผ่านมา ปริมาณการสูบบุหรี่ต่อวัน การเคยใช้สารเสพติด การรับประทานอาหารจานด่วนแบบตะวันตก การรับรู้มาตรการกำหนด
เขตพื้นที่รอบสถานศึกษาของนักเรียน และการยอมรับต่อมาตรการกำหนดเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษาและ พรบ.ควบคุมเครื่องดื่ม
แอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 มีผลต่อการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียน บริเวณรอบสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
โดยปัจจัยต่างๆ สามารถร่วมกันอธิบายโอกาสเกิดการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียน บริเวณรอบสถานศึกษา ได้ร้อยละ 58.1 และ
(3) กระบวนการกำหนดเขตพื้นที่มีจุดเริ่มต้นการทำงานที่ระดับจังหวัดเหมือนกัน แต่การกำหนดองค์ประกอบในขณะทำงานและวิธีการ
ทำงานแตกต่างกัน มีทั้งรูปแบบที่เปิดโอกาสให้สถานศึกษามีส่วนร่วมในการขีดเส้นรอบพื้นที่ตนเองและรูปแบบหน่วยงานระดับจังหวัดเป็นผู้
กำหนดให้และโรงเรียนรับทราบภายหลัง จากข้อมูลที่ได้รับจาก 5 ภูมิภาค พบว่า หลังการประกาศใช้มาตรการเขตโซนนิ่งทำส่งผลให้สถาน
ที่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษามีจำนวนลดลง เนื่องจากในเขตโซนนิ่งห้ามไม่ให้ใบอนุญาตแก่ผู้ประกอบการรายใหม่ มีเพียง
ร้านเดิมที่ได้รับใบอนุญาตเท่านั้นที่ยังสามารถจำหน่ายต่อได้ แต่กลับพบว่ายังคงมีนักเรียนจำนวนหนึ่งเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้อย่างไม่
ยาก ซึ่งมาตรการโซนนิ่งอาจทำให้นักเรียนบางส่วนมีพฤติกรรมบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่เปลี่ยนแปลงไป

คำสำคัญ: การซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษา

Title: Survey of Alcoholic Beverages Purchase around Educational Institutes among High School Students and Implementation of Alcoholic Beverages Sale Zoning Measures around Educational Institutes in Thailand

Researcher: Assistant Professor Dr.Theerawut Thammakun, Dr.Wimalin Rimpeekool,
Assistant Professor Dr.Seksan Amatmontree, Mr.Vuttajug Phansombut, Mrs.Thippayarat Singthong

Year: 2021

Abstract

The objectives of this cross-sectional survey research were to study 1) alcoholic beverage purchasing behavior of high school students around educational institutes in Thailand, 2) the factors influencing high school students' purchase of alcoholic beverages around educational institutes, and 3) the procedures and results of government officers and civil society in controlling sales of alcoholic beverages around educational institutes in compliance with the zoning measure. The sample groups consisted of (1) 7,547 high school students in 77 provinces of Thailand using multi-stage sampling techniques. Data were collected via online questionnaires during July to August 2020, and (2) 37 government officers and civil society personnel responsible for enforcing the alcohol beverage sale in their areas. Their data were collected via in-depth interviews using semi-structured interview questions during January to July 2020. Statistics used for quantitative data analysis were frequency, percentage, mean, median, min, max, standard deviation, and logistic regression. For qualitative data, content analysis was used.

The results showed that (1) in the past 12 months, 22.9% of the students had purchased alcoholic beverages near or within the zoning areas around the educational institutes, 49.3% of the students consumed alcoholic beverages which accounted for 63.3% of the drinkers in the past 12 months, (2) the factors influencing the purchase of alcoholic beverages among students around the educational institutes with statistical significance at 0.05 were average monthly income and allowance, having received health care services from a hospital or infirmary in the past 12 months, the amount of cigarettes smoked per day, addictive substance usage, Western-style fast food consumption, students' perception of the zoning measures around educational institutions and their acceptance of the zoning measures and Alcohol Control Act, B.E. 2551 (2008), all of which could explain 58.1% of opportunities to purchase alcohol beverages among students around educational institutes, (3) all zoning area mapping procedures started at the provincial level but were different in the composition of the working group and how they operate, the working group may allow the educational institutes to participate and establish their own zoning areas, or the province may have full authority to determine the zoning areas and simply notify the schools. According to the data obtained from 5 regions, the numbers of retailers around educational institutes decreased after the zoning areas were established because the licenses for new retailers were prohibited and only the original licenses were allowed in the zoning areas. However, this study found that a number of students still had easy access to alcoholic beverages although the zoning area measure may cause a change in the students' alcohol consumption behavior.

Keywords: alcohol purchase, alcohol consumption, alcohol sale, educational institutes zoning areas